

مدل مالزیایی بانکداری اسلامی

منبع: مجله The Banker / اکتبر ۲۰۰۵

مترجم: سیدحسین علوی لنگرودی

برای بانک‌های اسلامی و مدیریت ریسک در آنها اتخاذ و اجرا نماید و این امر میسر نمی‌شد مگر از طریق حمایت‌های بی‌دریغ بانک مرکزی مالزی از بانک‌های اسلامی این کشور و توجه جدی به حقوق و نیازهای مشتریان این بانک‌ها.

سرمایه‌گذاری بازار در بانکداری اسلامی

به عقیده دکتر محمد داود بکر، یکی از پژوهشگران صاحب‌نام در زمینه بانکداری و مالیه اسلامی، تمام شواهد و قرائن حکایت از موفقیت بی‌چون و چرای مالزی در حوزه رشد سرمایه‌گذاری در صنعت بانکداری اسلامی مالزی دارند: هم‌اکنون، دارایی بانک‌های اسلامی، نزدیک به ۱۱ درصد کل دارایی‌های نظام بانکی مالزی را تشکیل می‌دهد و این رقم، بالاترین نرخ در میان کلیه کشورهای مسلمان محسوب می‌شود. یکی از اهداف میان‌مدت دولت مالزی، افزایش این رقم به ۲۰ درصد تا سال ۲۰۱۰ می‌باشد.

بانک مرکزی مالزی، برای تقویت و تشویق رقابت در حوزه مالیه اسلامی، نسبت به اعطای مجوز فعالیت به سه بانک و موسسه مالی اسلامی خارجی (خانه مالی کویت، بانک الراجی عربستان و کنسرسیومی از چند بانک قطری و عربستانی) جهت فعالیت در زمینه بانکداری و مالیه اسلامی در داخل مالزی اقدام نموده است. به عقیده بسیاری از تحلیلگران، این امر می‌تواند زمینه را برای جذب هرچه بیشتر سرمایه‌گذاران ثروتمند عرب به مالزی مساعدتر سازد.

حمایت دولت، امری حیاتی است

رافع حنیف، یک مالزیایی که ریاست بخش بانکداری اسلامی در بانک هلندی ای‌بی‌ان امرو را برعهده دارد، معتقد است که مهمترین درسی که سایر کشورهای اسلامی، می‌بایستی از بانکداری اسلامی مالزی بیاموزند، توجه و حمایت همه‌جانبه دولت این کشور از بانک‌های اسلامی است. او می‌گوید: «دولت مالزی توانسته است ضمن فراهم‌آوردن زیرساخت‌های لازم برای گسترش این صنعت در مالزی، امکانات بانک مرکزی این کشور را نیز برای حمایت از بانک‌ها و موسسات مالی اسلامی نوپا، بسیج نماید و این دقیقاً برعکس آن چیزی است که در برخی از کشورهای اسلامی اتفاق می‌افتد، به این ترتیب که در این کشورها، با وجود تقاضای قابل توجه برای خدمات و محصولات مالی و بانکی اسلامی، مقامات دولتی و بانک مرکزی گامی در جهت حمایت از بانک‌های اسلامی برنمی‌دارند.»

مالزی، توانسته است طی سال‌های اخیر، مدلی از بانکداری و مالیه اسلامی را به جهانیان معرفی کند که از شکوفایی و رشد قابل توجهی برخوردار است. اما چرا این مدل نتوانسته است به یکی از بازیگران اصلی در عرصه بانکداری بین‌المللی تبدیل شود؟

هنگامی که سران و وزرای دارایی کشورهای اسلامی در جریان برگزاری همایش اقتصاد اسلامی در جهان، از اول تا سوم اکتبر سال ۲۰۰۵، در مالزی گرد هم آمدند، بر سر این موضوع به توافق رسیدند که می‌بایستی برای جهانی‌کردن صنعت بانکداری و مالیه اسلامی، در سال‌های آتی، گام‌های اساسی و بزرگی برداشته شود و در این میان، وظیفه کشورهای مسلمان جنوب شرقی آسیا، به ویژه مالزی، از سایر کشورهای اسلامی سنگین‌تر است. ترتیب‌دهندگان این همایش، بر این اعتقاد بودند که همایش‌های بانکداری اسلامی، باید همچون همایش‌های اقتصادی بین‌المللی دیگر مانند داووس، به صورت سالانه و مداوم و با شرکت دست‌اندرکاران و مقامات بانکداری اسلامی از تمام کشورهای اسلامی برگزار شود.

طبیعی است که در عصر کنونی که کشورهای اسلامی، با چالش‌های سیاسی و اقتصادی مشتری دست‌به‌گریبان هستند، نیاز بیشتری به تقویت همکاری‌ها و تعاملات اقتصادی و مالی بین کشورهای اسلامی احساس می‌شود. پس از حملات تروریستی یازدهم سپتامبر به برج‌های دوقلوی تجارت جهانی، حساسیت دنیای غرب نسبت به مسایل مرتبط با مالیه اسلامی، ابعاد جدی‌تر و گسترده‌تری به خود گرفت و مساله فقدان مقررات و استانداردهای مشخص و روشن در حوزه مالیه اسلامی از یک سو، و مواردی چون پولشویی و تامین مالی شبکه‌های تروریستی از سوی دیگر، مورد توجه و انتقاد شدید غربی‌ها قرار گرفت. با این همه، بسیاری از کارشناسان و پژوهشگران عرصه بانکداری و مالیه اسلامی معتقدند که مالزی توانسته است از طریق اعمال نظارت و کنترل دقیق و فراگیر بر روندهای رایج در نظام بانکی خود، سیاست‌های جامع و مناسبی را در زمینه‌هایی چون مالیات‌بندی

■ ■ ■
رمز موفقیت بانک‌های اسلامی در ورود به عرصه‌های بین‌المللی،
به‌کارگیری و آموزش پرسنل و نیروهای زبده و ماهری است که هم
به اصول اقتصادی آشنا هستند و هم از مسایل شرعی و دینی مرتبط
با بانکداری و مالیه، آگاهی نسبی دارند.
■ ■ ■

خطرکردن و تهور را در میان سرمایه‌گذاران داخلی خود افزایش دهد و سرمایه‌گذاران غربی را نیز ترغیب کند. هنگامی که بخش قابل‌توجهی از مشتریان بانک اسلامی انگلستان (BIB) را سرمایه‌گذاران و سپرده‌گذارانی از حوزه خلیج فارس تشکیل می‌دهند، بانک‌ها و موسسات مالی مالزی نیز قادر خواهند بود که سرمایه‌گذارانی از آمریکا، کانادا و یا استرالیا را به خود جذب کنند.

علاوه بر این، بانک‌های اسلامی فعال در کشور مالزی، باید توجه خاصی به علل ناتوانی خود در جذب فارغ‌التحصیلان جوان و ماهر دانشگاه‌ها و آموزش صحیح آنها طی سالیان گذشته داشته باشند تا بتوانند در آینده‌ای نزدیک، از آنها در پست‌های مدیریتی و عملیاتی ویژه استفاده نمایند. برخی از کارشناسان معتقدند که هم‌اکنون بسیاری از فارغ‌التحصیلان دانشگاه‌ها و مراکز آموزشی اقتصادی، جذب بانک‌ها و موسسات مالی سنتی مالزی می‌شوند، آن هم به این علت ساده که بانک‌های اسلامی این کشور، بیشتر متوجه حاشیه هستند تا متن و دیدی سنتی نسبت به این نوع افراد دارند. به عقیده این گروه از کارشناسان، رمز موفقیت بانک‌های اسلامی در ورود به عرصه‌های بین‌المللی و جهانی، به‌کارگیری و آموزش پرسنل و نیروهای زبده و ماهری است که هم به اصول اقتصادی آشنا هستند و هم از مسایل شرعی و دینی مرتبط با بانکداری و مالیه، آگاهی نسبی دارند.

برخی از کارشناسان و صاحب‌نظران صنعت بانکداری اسلامی هم ایراداتی را در مورد الگوی مالزیایی بانکداری اسلامی مطرح می‌سازند که مهمترین آنها برمی‌گردد به وجود تعداد بسیار زیاد محصولات و خدمات پرخطری که ارایه آنها به مشتریان بانک‌های اسلامی، نتیجه‌ای جز افزایش ریسک‌های اعتباری بانک‌ها نخواهد داشت. بانک‌های اسلامی، در کنار رعایت اصل اسلامی "ممنوعیت دریافت و پرداخت بهره یا ربا" می‌بایستی به مدیریت ریسک خود نیز توجه ویژه‌ای داشته باشند.

رقبا، پشت در منتظرند

بسیاری از تحلیلگران معتقدند که مالزی نمی‌تواند و نباید نسبت به تشدید رقابت منطقه‌ای در حوزه بانکداری اسلامی بی‌تفاوت باقی بماند. هم‌اکنون همسایه‌ای به نام سنگاپور، در حال ورود مقتدرانه به حوزه بانکداری و مالیه اسلامی است و به سرعت و با جدیت تمام می‌کوشد تا فعالیت‌های خود در این زمینه را گسترش بخشد. بخش عمده توجه سنگاپور در این

زمینه به روش‌های جدید برای مدیریت دارایی‌های اسلامی معطوف شده است که از این حیث، با فعالیت‌های مالزی در زمینه توسعه خدمات بانکداری شعبه‌ای (اسلامی) تفاوت اساسی دارد. به همین دلیل، بسیاری از کارشناسان و تحلیلگران به مقامات بانک مرکزی مالزی و دولتمردان این کشور هشدار می‌دهند که اگر گامی جدی در جهت رشد و توسعه بین‌المللی و منطقه‌ای الگوی مالزیایی بانکداری اسلامی برداشته نشود، سنگاپور خواهد توانست موقعیت خود را به عنوان بازیگر اصلی عرصه بانکداری اسلامی در منطقه جنوب شرقی آسیا تثبیت نماید و جای مالزی را در این صنعت روبه‌رشد و پررونق بگیرد. ■

در نتیجه وجود همین حمایت‌ها و توجه‌هاست که مالزی به‌کشوری برای فعالیت و رشد بانکداران اسلامی تبدیل شده است. هم‌اکنون، تردیدی وجود ندارد که مدل مالزیایی بانکداری اسلامی، الگوی موفق‌تری برای سایر کشورهای اسلامی بوده و هست، الگویی که گاه حتی بر الگوی خلیج فارسی بانکداری اسلامی نیز برتری می‌یابد.

آماده‌شدن برای جهانی‌شدن

با این همه، بسیاری از تحلیلگران بر این اعتقادند که مالزی، هنوز از آمادگی کافی برای تبدیل شدن به یک بازیگر بزرگ جهان بانکداری برخوردار نیست و هنوز در جایگاهی نیست که بتواند الگوی بانکداری و مالیه اسلامی خود را به سایر بخش‌های جهان (به‌ویژه غرب) صادر نماید. مالزی می‌تواند از طریق جذب نقدینگی عظیم به‌وجودآمده در منطقه خاورمیانه (ناشی از افزایش قیمت نفت) در جهت رفع این نقیصه اقدام نماید، و این امر با توجه به متنوع‌تر بودن محصولات و خدمات مالی اسلامی عرضه شده در مالزی [در مقایسه با کشورهای حوزه خلیج فارس] امکانپذیر خواهد بود. با وجود این، هنوز هم شاهد هستیم که سرمایه‌گذاران خاورمیانه‌ای، تمایل بیشتری به سرمایه‌گذاری در منطقه خلیج فارس و یا حتی غرب دارند و توجه چندانی به منطقه آسیای جنوب شرقی ندارند. بنابراین، دولتمردان و مقامات بانک مرکزی مالزی که اهدافی چون جهانی‌شدن صنعت بانکداری اسلامی را در سر می‌پروراند، باید برای رفع این نقیصه چاره‌ای بیندیشند.

به‌هرحال، باید دانست که پس از استقبال سرمایه‌گذاران عرب از بانک‌ها و موسسات مالی اسلامی مالزی، نوبت به سرمایه‌گذاران غربی و بین‌المللی دیگر خواهد رسید که با حضور پررنگ خود در این صنعت، به آن رنگ و جلای بین‌المللی و جهانی بدهند.

از خطرکردن نباید هراس داشت

دکتر صدیقی معتقد است که مدل مالزیایی بانکداری اسلامی، به شرطی می‌تواند به موفقیت‌های بیشتر در ابعاد بین‌المللی دست یابد که بتواند روحیه